

Het Cohesieveld

De kracht van het midden

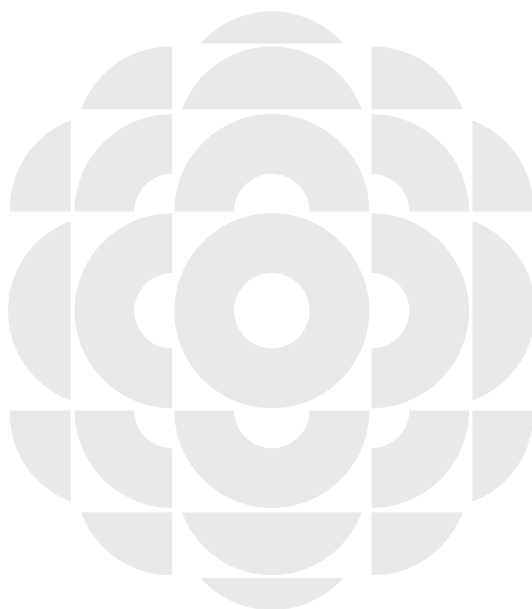

Verhaal
met
Impact

Augusto de Campos Neto

Het Cohesieveld

De kracht van het midden

Augusto de Campos Neto

Verhaal
met
Impact

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding: De kracht van het midden	11
Deel I	Een verdeelde tijd 17
1	De breuk in ons samenleven 19
2	Op zoek naar een nieuw fundament 27
Deel II	Het Cohesieveld 37
3	Denken in velden, niet in tegenstellingen 39
4	De krachten van het midden 47
5	De vijf principes van cohesie 57
6	De vier schakelmomenten van verandering 67
7	Verbinding in de praktijk 75
Deel III	Cohesie in actie 83
8	De cohesiestrategie voor organisaties 85
9	Leiderschap dat verbindt 95
Deel IV	Een nieuwe horizon 103
10	Het midden in beweging 105
11	Een nieuw midden voor Nederland 115
<i>Bijlage 1</i>	Hand-out: De kracht van het midden 120
<i>Bijlage 2</i>	Begrippenlijst 122
Literatuurlijst	125
Over de auteur	126

Voorwoord

Ik ben opgegroeid in Amsterdam-Zuidoost, een plek waar verschil de norm is, waar culturen elkaar kruisen en verhalen circuleren van over de hele wereld. Mijn wortels liggen in Angola, Portugal en Kaapverdië. Die meervoudigheid is nooit een breuk geweest, maar juist mijn bron van kracht. Het leerde me dat identiteit geen vaste vorm heeft, maar ontstaat in relatie tot de ander.

Met dit boek keer ik terug naar die bron. De kracht van het midden is geboren uit de overtuiging dat verschil niet een obstakel is, maar het fundament van samenleven. In een tijd waarin de wij-zij-tegenstelling steeds dominanter wordt, zoek ik naar een ander verhaal. Een verhaal waarin het midden geen neutrale leegte is, maar een levendige ruimte van betrokkenheid, beweging en moed.

Mijn denken is gevormd door Afrikaanse filosofieën, zoals Ubuntu en de Ifá-traditie van filosoof Yoruba Orunmila (ca. 500 voor Christus) waarin relatie, ritueel en gemeenschap centrale bronnen van kennis zijn. Tegelijkertijd draag ik ook de inzichten uit mijn studie communicatiewetenschappen met me mee. Tijdens die jaren raakte ik gefascineerd door hoe organisaties en samenlevingen functioneren en communiceren. Denkers als Geert Hofstede met zijn analyse van waarden, normen, rituelen en symbolen, en Henry Mintzberg, die liet zien hoe structuren en rollen samen het gedrag binnen systemen bepalen, zijn nog steeds richtinggevend voor hoe ik naar samenleving en bestuur kijk. Ook de inzichten van Pascoe-Samson over cultuur en identiteit hebben diepe sporen nagelaten.

Een bijzonder vormende ervaring was mijn bijvak Culturele Antropologie waarin ik diepgaand kennismaakte met inheemse samenlevingen. Vooral de verhalen en het wereldbeeld van de Yanomami, een volk in

het grensgebied van Brazilië en Venezuela, zijn me bijgebleven. Hun leefwijze, gebaseerd op wederzijdse afhankelijkheid, ritueel evenwicht en cyclische tijdsbeleving, confronteerde me met de beperkingen van een westerse blik op orde, vooruitgang en identiteit. Het leerde me dat ‘modern’ niet altijd ‘beter’ betekent en dat samenleven óók mogelijk is zonder controle, maar mét verbinding.

Die klassieke en antropologische inzichten zijn later verrijkt met denk-kaders van deze tijd. Bart Brandsma leerde me kijken naar polarisatie als dynamiek, als krachtenspel waarin posities zich verhardten of juist in beweging kunnen komen. Jaron Harambam liet me zien hoe waarheid, informatie en realiteit vloeibaar zijn geworden in het post-truth-tijdperk. Samen brachten zij me tot het besef dat we niet alleen nieuwe taal, maar ook nieuwe rituelen, symbolen en verhalen nodig hebben om verschil in relatie te brengen. Daarmee bedoel ik dat relaties kunnen ontstaan door of in verscheidenheid, bijvoorbeeld door verschillende achtergronden, culturen, levensstijlen en perspectieven. Deze verscheidenheid kan leiden tot een verrijking van de relatie doordat partners van elkaar leren, elkaar uitdagen en nieuwe inzichten opdoen. Ook kunnen verschillen juist de basis vormen voor een sterke band, zolang er sprake is van wederzijds respect en acceptatie.

Ik heb na mijn studie onder andere twaalf jaar gewerkt als adviseur Kunst en Cultuur en later als adviseur Openbare Orde en Veiligheid in stadsdeel Amsterdam-Zuidoost. In die periode werkte ik vooral wijkgericht en bottom-up, in nauwe samenwerking met bewoners, formele en informele netwerken. Het was in die context dat ik verschillende typen betrokkenen leerde herkennen, inzichten die aan de basis staan van de verschillende typeringen in dit boek. Ook mijn bredere ervaringen van de afgelopen twintig jaar, op het snijvlak van overheid, maatschappelijk middenveld en grassroots-initiatieven, heb ik hierin meegenomen. Zij vormen het onzichtbare weefsel onder de denkkaders en verhalen die in dit boek samenkomen.

Dit boek is geen leerboek vol theorieën, geen beleidsadvies op afstand en geen zelfhulp-gids met stappenplannen. Het is een uitnodiging. Aan bestuurders, aan docenten, aan jongerenwerkers, aan burgers, aan iedereen die verschil niet wil bezweren maar wil leren dragen. Om anders te kijken, anders te luisteren, anders te handelen. Om te zien wat er al leeft tussen mensen, voorbij de schijnbare tegenstellingen.

Ik draag dit boek op aan mijn kinderen. Alles wat ik schrijf, denk en doe, is geworteld in de wens om voor hen, en hun generatie, een toekomst mogelijk te maken die rechtvaardiger, inclusiever en menselijker is. En ik ben ervan overtuigd dat iedereen die dit boek leest en zelf kinderen heeft diezelfde wens in zich draagt, dat zij zullen opgroeien in een wereld waarin verschil geen bedreiging is maar een kans om te groeien, te leren en samen te leven.

De kracht van het midden ligt niet in consensus, maar in moed. De moed om verschil niet uit de weg te gaan maar in relatie te brengen. De moed om stil te blijven waar anderen schreeuwen. De moed om verhalen te delen die niemand anders vertelt. Dit boek is mijn bijdrage daaraan, gedragen door de stemmen van mijn herkomst, mijn buurt, Amsterdam-Zuidoost, ook bekend als de Bijlmer, mijn studie én deze tijd. Met de hoop dat we het midden opnieuw leren zien, niet als een leegte, maar als de plek waar we, ondanks alles, samenkomen.

*Almere, voorjaar 2026,
Augusto de Campos Neto*

Inleiding

De kracht van het midden

We leven in een tijd waarin de breuken zichtbaarder zijn dan de bruggen. Maar juist in die breuken ligt de kans om het samenleven opnieuw uit te vinden.

De wereld voelt soms als een lappendeken die uit elkaar wordt getrokken. In wijken, op sociale media, in politieke arena's en zelfs aan keukentafels groeit het gevoel van verwijdering. *Polarisatie* is het woord van de dag: wij tegen zij, stad tegen regio, oud tegen jong of gevestigd tegen nieuwkomer. Maar polarisatie is geen onvermijdelijk lot. Het is een dynamiek, een beweging. En bewegingen kunnen worden omgebogen.

Dit boek is een oproep om anders te kijken naar samenleven in een tijd van verschil. Het introduceert een nieuwe benadering: het Cohesieveld. Geen abstract model, maar een praktische lens om te zien waar verbinding al leeft, waar ze kan worden versterkt. En hoe we samen kunnen bouwen aan een samenleving die niet breekt onder druk, maar groeit in meervoudigheid. Dit is geen pleidooi voor harmonie of consensus, maar voor het moedige werk van verschil-in-relatie: het vermogen om samen te zijn, juist omdat we niet hetzelfde zijn.

Waarom dit boek, waarom nu?

Overall ter wereld worstelen samenlevingen met dezelfde vragen:

- Hoe houden we de gemeenschap samen in een tijd van superdiversiteit?
- Hoe overbruggen we wantrouwen tussen burgers en instituties?
- Hoe voorkomen we dat spanningen escaleren tot verwijdering?

Casus: Azc Budel en de spanningen in de lokale gemeenschap

Sinds 2014 is de voormalige Nassau-Dietzkazerne in Budel (gemeente Cranendonck) in gebruik als een van de grootste azc's van Nederland met plaats voor maximaal 1.500 asielzoekers. In de loop der jaren is de relatie tussen het azc en de lokale gemeenschap verslechterd.

Toenemende overlast en veiligheidszorgen

Bewoners van Budel en omliggende dorpen klagen al jaren over overlast, waaronder diefstal, intimidatie en geweldsincidenten. In 2024 werden er 3.150 'ongewenste situaties' gemeld op het nabijgelegen station in Maarheeze, variërend van zwartrijden tot bedreiging van personeel. De overlast wordt vaak toegeschreven aan 'veiligelanders', asielzoekers met een lage kans op een verblijfsvergunning.

Erosie van draagvlak en polarisatie

Een inwonersonderzoek uit 2023 toonde aan dat de helft van de bewoners van Cranendonck na 2024 geen opvang van asielzoekers meer wil in Budel. Bijna twee derde ziet liever dat Defensie terugkeert op het kazerneterrein. De onvrede heeft geleid tot protesten en demonstraties¹ waarbij inwoners hun zorgen uitten over de veiligheid en leefbaarheid van hun dorp.

Poldermodel onder druk

De traditionele Nederlandse benadering van consensus en overleg staat hier onder druk. Hoewel er gesprekken zijn tussen de gemeente, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en het Rijk, voelen veel inwoners zich niet gehoord. De lokale politiek is verdeeld; sommige partijen pleiten voor sluiting van het azc, terwijl andere voorstellen doen om de aanmeldfunctie te schrappen om de overlast te verminderen.²

Online bubbels en versterking van extremen

De situatie in Budel heeft ook online geleid tot verhitte discussies. Sociale media versterken de polarisatie waarbij sommigen oproepen tot sluiting van alle azc's, terwijl anderen pleiten voor meer begrip en ondersteuning van asielzoekers. Deze digitale echokamers bemoeilijken een constructieve dialoog en consensus.

Nederland, met zijn rijke traditie van polderen en overleg, staat voor een unieke uitdaging. Niet alleen in Budel of in de windmolenkwestie, maar op talloze plekken en thema's tegelijk zien we vergelijkbare spanningen ontstaan: in energietransities, opvanglocaties, onderwijs, zorg, buurtvernieuwing, cultuurprogramma's en zelfs in ogenschijnlijk kleine ingrepen in de openbare ruimte. Het kader laat zien dat deze spanningen geen losse incidenten zijn, maar voorbeelden van een bredere dynamiek: groepen die zich niet gehoord voelen, polarisatie die wordt versterkt door online bubbels en besluitvorming die, hoe zorgvuldig ook bedoeld, botst met gevoelens van verandering, verlies en identiteit. Daardoor wordt zichtbaar dat het niet gaat om één conflict of één sector, maar om een patroon dat door de hele samenleving heen loopt.

Onze samenleving is diverser dan ooit, maar ook gefragmenteerder. Online bubbels versterken extremen terwijl het gevoel van 'niet gehoord worden' groeit. Tegelijkertijd zien we overal kiemen van hoop: een buurvrouw die een maaltijd deelt, een jongerenwerker die een sporttoernooi organiseert, een kunstenaar die verhalen vangt in een muurschildering. Dit zijn geen incidenten maar krachten en de traditionele antwoorden – meer regels, meer communicatie, meer participatie – schieten tekort. Ze richten zich vaak op symptomen, niet op de onderstroom.

Dit boek biedt een alternatief; een manier om het sociale weefsel – het netwerk van sociale relaties, contacten en wederzijdse steun binnen een gemeenschap – te zien als een veld van relaties, verhalen en gedragingen. Het 'Cohesieveld' laat zien wie de verbindende krachten zijn binnen een gemeenschap (in de brede zin van het woord: van buurten en organisaties tot digitale netwerken en thematische groepen), hoe ze werken en wat ervoor nodig is om ze te versterken. Het is een uitnodiging aan bestuurders, professionals en burgers om deel te worden van wat we het dragend midden noemen, de onzichtbare maar cruciale laag die samenlevingen bijeenhoudt.

1. Hart van Nederland (2023)

2. Thijssen & Heneveer (2024)

Wat is het Cohesieveld?

Het Cohesieveld is een benadering die polarisatie niet bestrijdt, maar overstijgt. In plaats van te focussen op tegenstellingen richt het Cohesieveld zich op de krachten die verbinden:

- de Verbinders die relaties onderhouden;
- de Herkenners die mensen een gezicht en een stem geven;
- de Narratiefbouwers die gedeelde betekenis creëren;
- de Stille Dragers die stabiliteit bieden zonder op de voorgrond te treden.

Samen vormen deze krachten een dynamisch veld van sociale trekpunten: mensen, praktijken en momenten die anderen aantrekken en het samenleven mogelijk maken.

Het Cohesieveld rust op de vijf principes van cohesie die ik in hoofdstuk vijf uitwerk. Twee voorbeelden van die principes zijn ‘relatie gaat voor inhoud’ en ‘cohesie groeit in de praktijk’. Het biedt bovendien vier schakelmomenten die we in hoofdstuk 6 verkennen, waaronder de ‘sociale trekker’ en de ‘verhaallijnverschuiving’. Ze laten zien waar je kunt beginnen om beweging te maken. Het Cohesieveld is geen blauwdruk maar een kaart, een manier om te navigeren in de complexiteit van het moderne samenleven.

Voor wie is dit boek?

Dit boek is voor iedereen die gelooft dat samenleven meer is dan conflictmanagement. Voor de wethouder die zoekt naar een nieuwe taal voor inclusie. Voor de jongerenwerker die spanningen in de wijk wil ombuigen. Voor de docent die een klas wil verbinden. Voor de burger die voelt dat er meer mogelijk is dan klagen of zwijgen. En voor de bestuurder die niet alleen wil beheersen, maar ook wil bouwen.

Hoe is dit boek opgebouwd?

De kracht van het midden neemt je mee in vier delen:

- *Deel I: Een verdeelde tijd* schetst de breuklijnen van polarisatie en waarom het oude midden niet meer werkt.

- *Deel II: Het Cohesieveld* introduceert de vier rollen, vijf principes en vier schakelmomenten.
- *Deel III: Cohesie in actie* laat zien hoe het Cohesieveld werkt in wijken, organisaties en beleid.
- *Deel IV: Een nieuwe horizon* biedt een visie en praktische tools om zelf het midden te versterken.

Elk hoofdstuk combineert analyse, verhalen en praktische handvatten met voorbeelden uit het echte leven, van pleinen waar spanningen omslaan in samenwerking tot organisaties die vertrouwen herwinnen.

Over de auteur

Augusto de Campos Neto groeide op in Amsterdam-Zuidoost, in een omgeving waar meervoudigheid geen uitzondering was maar de dagelijkse realiteit. Met wortels in Angola, Portugal en Kaapverdië is hij gevormd door verschillende werelden tegelijk, een basis die later zijn werk zou kleuren en zijn blik zou verruimen. Hij studeerde communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en specialiseerde zich in vraagstukken rond cultuur, identiteit, organisatie en samenleving.

Augusto heeft zich in de afgelopen vijftientwintig jaar ontwikkeld tot adviseur, schrijver, facilitator en verhalenmaker op het snijvlak van overheid, gemeenschap en cultuur. Hij werkte jarenlang wijkgericht in Amsterdam-Zuidoost, onder andere als adviseur Kunst & Cultuur en later binnen het domein van openbare orde en veiligheid. De afgelopen jaren was hij actief binnen de landelijke context, waar hij zich richtte op sociale cohesie, polarisatie, superdiversiteit en maatschappelijke spanningen. Hij werkte daarbij samen met gemeenten, jongerenwerkers, bestuurders, religieuze en informele leiders, maatschappelijke organisaties, experts en lokale netwerken door het hele land.

Vanaf 2026 werkt Augusto als zelfstandig adviseur vanuit Het Meervoudig Perspectief, het adviesbedrijf dat hij heeft opgericht. Vanuit deze praktijk adviseert, traint en faciliteert hij rond thema's als cohesie, polarisatie, dialoog en het versterken van het dragend midden.

Zijn praktijk is gebouwd op drie pijlers: relatie, ritueel en verhaal. Hij combineert inzichten uit onder meer de Ubuntu-filosofie, de Ifá-traditie, het werk van Bart Brandsma, Henry Mintzberg, Geert Hofstede en hedendaagse denkers zoals Jaron Harambam met zijn eigen ervaringen als buurtwerker, adviseur en maker. Die meervoudigheid vormt de kern van zijn methode én van zijn boek: het midden begrijpen als een levendige ruimte waarin verschil wordt gedragen, verbonden en omgezet in kracht.

Naast zijn advieswerk is Augusto spokenwordartiest, dagvoorzitter en sportdocent, en traint hij professionals in het herkennen en activeren van cohesie in complexe contexten. Creativiteit loopt als een rode draad door zijn werk heen: van fotografie tot verhalenprojecten, van dialoogvormen tot gemeenschapsrituelen.

Met *Het Cohesieveld - De kracht van het midden* geeft hij woorden aan wat hij in buurten, organisaties en gemeenschappen heeft zien ontstaan, namelijk dat echte samenhang niet ontstaat uit regels of structuur, maar uit mensen, verhalen en relaties. Maar bovenal uit de moed om verschil niet te vermijden, maar te dragen.

Meer informatie over zijn werk is te vinden op *hetmeervoudigperspectief.nl*.

We leven in een tijd waarin de breuken zichtbaarder zijn dan de bruggen. Maar juist in die breuken ligt de kans om samenleven opnieuw uit te vinden.

Overall ter wereld worstelen samenlevingen met dezelfde vragen:

- Hoe houden we gemeenschappen samen in een tijd van superdiversiteit?
- Hoe overbruggen we wantrouwen tussen burgers en instituties?
- Hoe voorkomen we dat spanningen escaleren tot verwijdering?

Augusto de Campos Neto introduceert een nieuwe benadering: het Cohesieveld. Een scherpe lens om te zien waar verbinding al leeft, waar die versterkt kan worden en hoe we samen kunnen bouwen aan een samenleving die niet breekt onder druk van polarisatie maar groeit door diversiteit. Aan de hand van beeldende voorbeelden uit wijken, op scholen, in woongemeenschappen en binnen verenigingen geeft hij praktische tips om zelf aan de slag te gaan met het Cohesieveld.

Dit boek is een uitnodiging aan bestuurders, aan docenten, aan jongerenwerkers, aan burgers, aan iedereen die verschil niet wil bezweren maar wil leren dragen. Om anders te kijken, anders te luisteren, anders te handelen. Om het krachtige midden te activeren en samen aan de toekomst te bouwen.

Augusto de Campos Neto traint professionals in het herkennen en activeren van cohesie in complexe contexten. Hij is adviseur, facilitator, schrijver en spokenwordartiest.

verhaalmetimpact.nl
hetmeervoudigperspectief.nl